

3e JAARGANG No. 8 24 NOV. '22

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelken, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Landboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 96000.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned. Indië f 9.— per -jaar.

Advertentieën: 35 ct. per regel.

INHOUD: Reformatie-Mentaliteit IV. — Dit de Schrift. Ontvangen woorden Joh. 17:8. — Kerkelijk Leven: De Doelstelling der Gemeene Gratie. II. Geleerdheid op den kansel. Zedelijke bejaungstelling. — Pol. en Soc. Leven: Socialisatie of Bestrijding van de Arbeidsloosheid. — Wijsbegeerte: In de school der wijsbegeerte. IV. — Kuyper-Bibliografie. LVIII. — Literatuur en Kunst: Het genot van muziek. III. — Verschoot. — Kerknieuws.

REFORMATIE-MENTALITEIT.

IV.

In het eerste artikel is herinnerd aan de beroeringen op kerkelijk, politiek en economisch gebied, die den kerk tot reformatie deden geboren worden. Alleen op kerkelijk gebied is het tot reformatie gekomen en wel in een nieuwe Bijbelvertaling, pogingen tot herziening van den cultus, herziening van de positie der vrouw en ophef van den evangelisatie-erfgoed. Ook de uitgave van ons blad is daarvan een bewijs. Rechter is voor reformatie noodig reformatie-mentaliteit.

Bij velen wordt reformatie-afkeer of reformatie-vrees gevonden. Hiertegenover reformatie-mentaliteit te stellen is mede doel van ons blad. Om hierin te slagen is noodig, dat onze menschen zich uitspreken.

Het tweede artikel handelt over de revisie der belijdenisschriften. De bestaande symbolen kunnen moeilijk herzien of aangepast worden, omdat daardoor hun historisch karakter zou worden aangetast. Wel zou het komen tot een nieuwe confessie een reformatische daad zijn van den eersten rang. Doch daarvoor is het oogenlijk nog niet aangekomen, de predikant moet eerst de nieuwe vragen brengen binnen de aandachtsfeer der gemeente, want het bidden gaat aan belijdenissen vooraf. Immiddels moet er tegen gewaakt worden, dat onze hand aan de belijdenisschriften niet een magische worde. Ten slotte worden eenige wenschen geuit inzake de catechismusprediking.

In het derde artikel wordt er op gewezen, dat de prediking, als hoofdbestanddeel van onzen eeredienst, de voortdurende en onafgebroken aandacht verdient van allen, die naar voortdurende reformatie streven. Uitgaande van de stelling, dat de wel-sprekendheid nimmer heeft getierd op onzen vader-lindchen bodem, werd eenige reformatie van den predikant wenschelijk geoordeeld. Laat de predikant met zijn gemeente den Bijbel lezen. Niet stiching, bezieling of ontroering, maar uitlegging worde in de eerste plaats van hem verwacht. In een korte toespraak blijve dan plaats voor een meer spontaan woord.

O weel! Daar hang ik nu als een kurkzak tussen twee mailstoomers. „Het Handelsblad“ en „De Heraut“ hebben het met elkaar aan den stok. Nu heeft de schrijver in „Het Handelsblad“ mij aan den Heraut-redacteur onder den neus geduwd met de opmerking, dat ik zoo frisch rook. „De Heraut“ heeft den neus opgetrokken en geantwoord, dat ik „een leek“ was. Altijd goed verstaan: een leek tussen twee haakjes, want effectieve leeken bestaan er bij ons niet. Het is dus heel iets anders dan wat de Roomschen een leek noemen. Erg gemakkelijk uit te leggen is het niet. Een „leek“, maar geen leek! Geen leek, maar toch een „leek“! Hoe rijk aan theologische vaktermen wij ook zijn, hier schiet onze woordenschat te kort. Gelukkig is de volkstal hier de vaktal vooruit. Het volk zegt in zo'n geval: het is maar „n koekebakker“. Nu stel ik het oordeel van „De Heraut“ op hoogen prijs, maar ik ben niet uit het hout gesneden van dien braven dorpeling, die eens tot zijn predikant de opmerking maakte: „Ik denk niet meer, ik laat Dr Kuyper denken“. En mijne simpele gedachten wil ik dan ook vrijmoedig verder oplechelen. Als penitentie zal ik gelaten alle bestrijding ondergaan, nits ik ten slotte toch de absolute krijg en wij „goede vrienden“ blijven.

In het vorig artikel heb ik eenige vrijmoedige opmerkingen gemaakt over de prediking. Zeker op homiletisch terrein ben ik ook een „leek“. Maar een „leek“ heeft toch ook twee ooren....

Naast de prediking des Woords staat de bediening van het sacrament in onzen eeredienst op den voorgrond. Speciaal over de bediening van het Avondmaal wilde ik eenige opmerkingen maken. Ik vrees, dat onze stadskerken op weg zijn het Avondmaal te verliezen. Menschen, die altijd in de stad gekerkt hebben, gevoelen dat zoo niet. Maar als „buitenmenschen“, die in de stadkerk zijn ingelijfd, met elkaar aan de praat raken, hoort

men maar al te dikwijls de bekentenissen: „aan het Avondmaal is hier niets aan“. Dat is geen kwestie van principe, maar van practijk. Hoe gaat dat dikwijls toe? Men staat twee of drie tafels „over“, in een looppad tegen elkaar gedrukt. Dan neemt men voor een kleine vijf minuten plaats aan den Avondmaalsdich. Terwijl men aan het einde der tafel het eerste teeken nog niet of nauwelijks heeft ontvangen, wordt de beker reeds gezegend en uitgereikt. Het lezen van enkele verzen volgt en men staat weer op, om na veel dringen en wringen zijn plaats te bereiken.

Hoewel dus zoo snel mogelijk wordt „afgewerkt“, vordert toch zulk een dienst 2 1/2 à 3 uur. Voeg daar nog bij, dat de meeste predikanten zich geen moeite geven het sacrament „priesterlijk“ te bedienen, dat de meeste kerkangers van hun zitplaats de sacramentele handeling niet kunnen zien, dan voelt men zich geneigd uit te roepen: „Dat is niet des Heeren Avondmaal houden!“ Bij een preek kan men den vorm bijzaak achten, bij het sacrament komt het terzake op den vorm aan. Zeker, God kan ons ook zoo een zegen bereiden. Maar er is een hoog geestelijk niveau vereischt, om over al die stootende dingen heen te zien. Daarop sta ik niet altijd, u wel? Voor een goede viering van het Avondmaal is rust noodig. Ook al mediteert de leeraar niet aan de tafels, de ziel moet er toch kunnen mediteeren „naar schijn in de heilige handeling kunnen inleven, zal het communiceren niet verworden tot een superstitieele handeling. Griff geef ik toe, dat de oplossing niet gemakkelijk is. Wij kunnen zeggen: veel kleine-kerken, maar dat is maar niet zoo één, twee, drie te verwezenlijken. Een groepsgewijs vieren van het Avondmaal zou wel practisch maar minder ideel zijn. De eenigste oplossing is, dat men meer leden tegelijk kon doen aanzitten, door meerdere of grootere tafels te plaatsen. Hoe het zij, in den tegenwoordigen toestand kan niet worden berust. En vooral bij kerk-houwen lette men niet slechts op kansel en orgel, maar men bedenke meer, dat het te stichten gebouw bestemd is ook voor de bediening van het sacrament.

Nu ga ik over tot wat men neemt het aandeel der gemeente in den eeredienst. Ik zeg opzettelijk „wat men neemt“, omdat de gemeente natuurlijk ook aandeel heeft in de prediking en een veel grooter aandeel, dan zij meestal weet. Naar den mensch gesproken heeft een spreker alles aan zijn gehoor te danken, het kan door onaanvaardbaarheid al zijn vuur dooven maar het kan ook zoo zijn, dat de prediker als gedragen wordt door zijn publiek. Meer direct aandeel in den eeredienst neemt de gemeente echter in wat men noemt „de liturgie“. Mijn wenschen op dit gebied zijn zeer bescheiden. De vraag naar een breedere „liturgie“ en om invoering der „profetie“ laat ik buiten beschouwing. Maar des te meer leg ik er den nadruk op, dat zang en gebed meer tot hun recht zullen komen dan tot nu toe. Daar hebt gij den toestand bij het gebed. Het is een leer onderwerp om te bespreken.

Sommigen zullen, wat ik ga zeggen, profaan noemen. Maar ik vind het meer profaan den toestand zoo te laten voortduren, als het veelal is. Zoo ongeveer op vastgestelden tijd is de leeraar toe, aan wat men noemt, het „groot gebed“. Die naam is al veelzeggend en men bereidt zich er op voor een groot kwartier in éénzelfde houding te moeten blijven zitten. Dies maakt men het zich gemakkelijk. Wie er toe in de gelegenheid is, nestelt zich in een hoekje. Sommigen laten hun hoofd in hun handen vallen. De dames steken een peper-muntje in den mond. Ouders fluisteren hun kinderen een paar laatste waarschuwingen toe. En dan buigt men het hoofd om... gelaten den stroom van woorden, die de voorbieder uitsprekt, over zich heen te laten gaan.

Het gebed te volgen, laat staan het mee te bidden, gelukt maar zelden. Vele bidders geven den Alwetende een lesje in hun dogmatiek en zeggen: „Ziet U, zoo zit het nu in elkaar“. Ein-

delijk gaat de gemeente aan het bidden voor tal van zieken en bedroefden, waarvan zij noch den naam noch de omstandigheden kent: alsof men zoo bidden kon! En als de leeraar eindelijk „Amen“ zegt, gaat een zucht van verlichting door de gemeente. En dat alles, waar zoo nadrukkelijk geschreven staat: „laat uwe woorden weinige zijn!“ Zal de gemeente werkelijk kunnen meebidden, dan moet het groote gebed een klein gebed worden. Dan kunnen ook allen bidden in een gebedshouding. Men kan niet bidden in een makkelijk hoekje met een pepermuntje in den mond. Het eenvoudigste is, dat de gemeente opstaat. Schoon zou ook zijn als zij door het staande zingen van een gebedspsalme als Ps. 121:1, Ps. 128:1, Ps. 141:2 zich tot het gebed wijdde. En het allerschoonste was als de gemeente kon neerknielen. Als wij ons niet slechts „in den geest“ maar ook in werkelijkheid neerbogen voor Gods aangezicht. Sommigen zullen dit „Roomsche“ vinden. Knielen voor God is Roomsche. Neen het is Roomsche te knielen voor dien onsterfelijkheid paus „Traditie“ en iets goeds na te laten, omdat „onze vaders“ het ook niet gedaan hebben. En invulling zal dan gaan:

Hij staat, ofschoon oneindig hoog,
Op hen het oog,
Die neêdri knielen.

En nu het gezang der gemeente. In mijn eerste artikel gewaagde ik van de proeve-Geelkerken en van de pogingen om tot „rythmisch zingen“ te komen. Een inzender had „tusschen de regels door“ gelezen, dat ik een voorstander van de proeve-Geelkerken was. Wat een gezangenvrees toch! Nu moet men in den strijd tegen de gezangen onderscheiden tusschen drie reelement daarin. Den strijd tegen gezangdwang, den strijd tegen een bepaald gezangsbundel en den strijd tegen gezangen in het algemeen. Kort gezegd: het maakt een groot verschil of men tegen gezangen of tegen de gezangen is. Dat onze vaders zich nu tegen gezangdwang en tegen een bepaald gezangsbundel gekoerd hebben, valt te verstaan. Maar hoe verklaarbaar ik hun verzet tegen de gezangen ook vind, de strijd tegen gezangen vind ik ongemeen kluchtig. Ik vind er een koddigen kant aan. Weet u waarom? Omdat wij allen gezangen en niets dan gezangen zingen. Ik denk niet aan het schrale bundelske achter de psalmen, neen aan de zoogenaamde „berijmde psalmen“ zelf. Immers berijmde psalmen staan er niet in den Bijbel. Wat wij zoo noemen zijn dus niets anders dan Oud-Testamentische Gezangen, zij het ook, dat zij een Bijbelsch thema bezingen. Als de tenze waar is, „in Gods huis mag niets gezongen worden dan Gods Woord“, dan moet onze psalmberijming er aan gelooven. Want er is geen gemeente, Gereformeerde, Chr. Geref. of Oud-Gereformeerde, die psalmen zingt. Alle gezangenhateren zingen Zondag aan Zondag gezangen.

Dus ik ben een voorstander van de proeve-Geelkerken? Wacht eens even! Ik ben er zeer zeker niet tegen. Als wij Oud-Testamentische gezangen aanheffen, mogen wij zeker ook Nieuw-Testamentische gezangen zingen. En toch geloof ik niet, dat de proeve-Geelkerken op den duur zal voldoen. Waarom niet? Achter den roep om het Nieuw-Testamentisch Lied, zit naar het mij voorkomt, meer. Ik geloof, dat er achter werkt de behoefte aan een meer spontane uiting van het geloofsleven. De preek is klassiek, het gebed klassiek, de psalmen klassiek, nu wil men ons ook nog klassieke gezangen geven. Dat is te erg! Niet, dat ik tegen klassieke liederen zou zijn — maar naast het lied van alle eeuwen moet er plaats zijn voor het lied van den tijd. Op gevaar af weer door een historicus onzacht op de vingers getikt te worden, meen ik, dat de psalmen van Daetheen en ook andere oude psalmberijmingen veel meer het spontane element in woord en wijs in zich droegen, dan onze tegenwoordige spalter. Nu neem ik aan, dat er een tijd geweest is, dat sommige gezangen aan 't geloovig gemoed een meer spontane